

**UCHWAŁA NR XLV/353/2022
RADY GMINY LUBRZA**

z dnia 19 grudnia 2022 r.

**w sprawie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Gminy Lubrza
na 2023 rok**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 559, 583, 1005, 1079 i 1561), art. 6 ust 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j: Dz. U. z 2021 poz. 1249) Rada Gminy Lubrza uchwala, co następuje:

§ 1. Uchwala się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Gminy Lubrza na 2023 rok, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierz się Wójtowi Gminy Lubrza

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2023 r.

Przewodniczący Rady

Czesława Antoszczyszyn

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE DLA GMINY LUBRZA NA 2023 ROK

Spis treści:

1. Wstęp.
2. Podstawy prawne.
3. Definicja przemocy.
4. Cele programu.
5. Profilaktyka przeciwdziałania przemocy.
6. Realizatorzy programu.
7. Adresaci programu.
8. Finansowanie programu.
9. Monitoring i ewaluacja programu.
10. Diagnoza zjawiska przemocy w gminie Lubrza.

1. WSTĘP

Rodzina jest najbliższym i najważniejszym otoczeniem człowieka. Jest wspólnotą, które daje oparcie, poczucie miłości i akceptacji, pomaga w przewycięzaniu trudności życiowych, troszczy się o wychowywanie dzieci. Wszelkie odstępstwa od normy w funkcjonowaniu rodziny mają destrukcyjny wpływ na jej członków, są źródłem cierpień osobistych i przeszkodą w funkcjonowaniu społecznym.

Współczesna rodzina narażona jest na wiele negatywnych zjawisk płynących z otoczenia zewnętrznego. Nie jest też wolna od problemów jakie tworzą jej członkowie. Jednym z takich „problemów prywatnych” jest przemoc w rodzinie. Jej skutki negatywnie wpływają nie tylko na relacje między osobami najbliższymi, ale przekładają się na ogół społeczeństwa.

Przemocą w rodzinie określone jest każde zachowanie skierowane wobec osoby bliskiej, którego celem jest utrzymanie nad nią kontroli i władzy. Przemoc w rodzinie to zamierzone, wykorzystujące przewagę siły działanie, przeciwko członkowi rodziny naruszające jego godność oraz podstawowe prawa i wolność, powodujące cierpienie i szkody. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz. U. z 2021 r., poz. 1249) definiuje przemoc w rodzinie jako jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienie i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Skala przemocy w rodzinie jako zjawiska zachodzącego w środowisku zamkniętym, jest niezwykle trudna do oszacowania. Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie jest procesem wymagającym czasu, wysiłku, nakładów finansowych, zaangażowania wszystkich służb, a także zmiany świadomości społecznej. Obowiązkiem instytucji publicznych jako gwaranta praw człowieka jest zapobieganie i ograniczanie zjawiska przemocy w rodzinie. Realizacja programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie leży także w interesie społecznym, jest bowiem aktywnym instrumentem zapobiegającym dysfunkcjom.

Celem Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie jest zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska.

2. PODSTAWY PRAWNE

Podstawę prawną działań związanych z pomocą dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie stanowią:

1. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 447, 1700, 2140).
2. Ustawa z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1249).
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2021, poz. 2268, 2270, z 2022 r. poz. 1, 66, 1079, 1692, 1700, 1812, 1967, 2127, 2140).

4. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 1119 z późn. zm.).
5. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. Nr 209 z 2011 poz. 1245).

3. DEFINICJA PRZEMOCY

Przemoc w rodzinie zwana również przemocą domową, zgodnie z art. 2 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie to: *„jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób (małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu, a także inna osoba wspólnie zamieszkująca lub gospodarująca), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.”*

Przemoc ma kilka charakterystycznych cech:

- 1) **jest intencjonalna** – stanowi zamierzone działanie (lub zaniechanie działania) ukierunkowane na drugiego człowieka. Ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie sobie ofiary;
- 2) **siły są nierówne** – we wzajemnej relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą i przewagę tę wykorzystuje do osiągnięcia swojego celu. Ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy. Źródłem dysproporcji sił są zazwyczaj wiek, płeć, stan zdrowia oraz różne zależności, np. ekonomiczna czy relacja dziecko - rodzic. Owo wykorzystanie siły i władzy w sposób, który jest krzywdzący dla innych członków rodziny jest elementem najbardziej znaczącym w przemocy domowej;
- 3) **narusza prawa i dobra osobiste** – sprawca wykorzystuje istniejącą lub stworzoną przez okoliczności asymetrię sił i władzy i narusza podstawowe prawa człowieka np. prawo do godności, szacunku czy nietykalności cielesnej;
- 4) **powoduje cierpienie, ból i krzywdy moralne** – sprawca naraża życie i zdrowie ofiary na poważne szkody, w tym szkody przeżywane bardzo subiektywnie. Doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara traci zdolność do samoobrony.

Przemoc w rodzinie może mieć określony rodzaj:

- 1) **przemoc fizyczna** – naruszenie nietykalności fizycznej, popychanie, obezwładnianie, przetrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, uderzanie otwartą ręką, pięścią, bicie przedmiotami, rzucanie w kogoś przedmiotami, parzenie, podpalanie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie, itp.;
- 2) **przemoc psychiczna** – degradacja werbalna (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie, wyśmiewanie, stałe krytykowanie), grożenie, wyśmiewanie poglądów, przekonań religijnych, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna (kontrolowanie, ograniczanie kontaktów, zamykanie w domu), domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie lub pozbawianie snu czy pożywienia, itp.;
- 3) **przemoc seksualna** – demoralizacja, wymuszanie pożycia seksualnego, nakłanianie i zmuszanie do czynów nierządnych przy wykorzystaniu stosunku zależności, gwałt,

wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia, itp.;

- 4) **przemoc ekonomiczna** – odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajanie podstawowych potrzeb materialnych, kontrolowanie wydatków z wykorzystaniem stosunku zależności, niewywiązywanie się z obowiązku alimentacyjnego, itp.

Polskie prawo bardzo wyraźnie wskazuje, że krzywdzenie członków rodziny jest przestępstwem i jak każde inne podlega karze. Każda osoba doznająca krzywdy ma prawo do ochrony, a przede wszystkim do powstrzymania i przerwania przemocy. Osoba będąca ofiarą przemocy w rodzinie ma za sobą na ogół wiele przykrych i trudnych doświadczeń, jednocześnie doświadczać może poczucia bezskuteczności własnych działań, które miałyby przerwać przemoc, a także doświadczać może wielu trudnych doświadczeń ze strony instytucji mających na celu przeciwdziałać zjawisku przemocy w rodzinie. Bardzo istotne jest, by przełamywać stereotyp i wyraźnie podkreślać, że żadne zachowanie osoby nie usprawiedliwia przemocy i do niej nie upoważnia. Długotrwała przemoc rodzi określone skutki u osoby jej doznającej: wstyd, strach, bezradność, złość, określone objawy somatyczne i wiele innych.

Ważne jest więc, by pomoc ofiarom przemocy w rodzinie szła wielotorowo. Powinny to być z jednej strony konkretne oddziaływania prawne, a z drugiej strony psychologiczne. Przerwanie przemocy jest warunkiem podstawowym na drodze do zmiany i pomocy ofiarom przemocy w rodzinie. Jest to również jeden z najtrudniejszych aspektów interwencji. Pomoc psychologiczna ofierze powinna koncentrować się na zrozumieniu sytuacji, w jakiej znalazła się ofiara, przejściu przez poczucie krzywdy, winy, chęci odwetu i rozpacz. Każda rodzina czy osoba jest inna, ma inne doświadczenia, ograniczenia czy zasoby. Często nasze zasoby, czyli mocne strony, cechy, umiejętności, wiedza, wykształcenie, zawód, doświadczenie, znajomości, kontakty międzyludzkie, trzeba sobie uświadomić i wydobyć je, by móc czerpać z nich motywację i siłę do działania, zdrowego funkcjonowania i życia.

W procesie pomocy psychologicznej bardzo ważnym aspektem jest też edukacja, która ma na celu dostarczanie osobom krzywdzonym wiedzy na temat zjawiska przemocy w rodzinie, ale również daje możliwość zdjęcia odpowiedzialności za przemoc z osoby pokrzywdzonej. Odpowiednia i skuteczna edukacja daje też możliwość zobaczenia sposobów radzenia sobie z przemocą i ich skuteczności. Wzmacniająca pomoc psychologiczna dla osób po doświadczeniach przemocy w rodzinie powinna pomóc w:

- 1) dostrzeganiu nowych rozwiązań i swoich możliwości w tym zakresie;
- 2) przewyciężaniu skutków przemocy;
- 3) zrozumieniu, że przemoc dotyka bardzo wiele osób i jest niestety zjawiskiem powszechnym;
- 4) uznaniu istnienia przemocy i nie obwinianiu się za nią;
- 5) uznaniu ważności swoich uczuć, myśli, emocji, wyborów i decyzji;
- 6) podejmowaniu własnych, niezależnych decyzji; - nauce nawiązywania wspierających związków emocjonalnych;
- 7) odzyskaniu poczucia własnej wartości i godności.

Cechą charakterystyczną zjawiska przemocy w rodzinie jest tendencja do powtarzania się pewnych prawidłowości nazwanych cyklem przemocy. W cyklu przemocy obserwuje się następujące po sobie fazy:

- **Faza narastającego napięcia** – jest to początek cyklu, charakteryzuje się on wzrostem napięcia

i natężeniem sytuacji konfliktowych. Na tym etapie dochodzi do rozmaitych incydentów takich jak np. przejawy zazdrości, gniewu, kontrolowanie członków rodziny, używanie obraźliwych słów, poniżanie bliskiej osoby. Sprawca jest stale poirytowany i prowokuje kłótnie. Osoba, wobec której kierowana jest złość partnera stara się za wszelką cenę uspokoić sytuację zaspakajając żądania partnera i robiąc wszystko by poprawić mu nastrój. Często sama obarcza się winą za jego zachowanie i dąży do zadośćuczynienia i uszczęśliwienia sprawcy. Przyczyny narastającego napięcia mogą tkwić poza rodziną, czasem są to błahostki, drobne nieporozumienia, które spiętrzają napięcie. Sytuacja staje się nie do zniesienia i pojawia się agresja.

· **Faza ostrej przemocy** – następuje wybuch gniewu i wyładowanie agresji na ofierze. Ta faza trwa stosunkowo krótko, ale może się zakończyć dramatycznie: pobiciem, uszkodzeniem ciała, a nawet śmiercią zaatakowanej osoby. W trakcie ataku ofiara robi wszystko, żeby ochronić siebie i uspokoić partnera. Zabiegi te jednak rzadko przynoszą pożądany skutek. Wraz z ustaniem aktu przemocy ofiara znajduje się w stanie szoku, nie chce uwierzyć w to, co się stało. Pojawia się u niej przerażenie, bezradność, poczucie wstydu, ale także złość, która powoduje, że najczęściej w tej fazie trwania przemocy osoby, które jej doznały decydują się na wezwanie pomocy i złożenie skargi, a więc początkują interwencję w sytuacji przemocy w rodzinie. Jeśli osoba zagrożona przemocą nie zgłosi się do właściwych instytucji po pomoc, jest to ostatni moment by przerwać cykl przemocy, nim rozpocznie się ona na nowo.

· **Faza miodowego miesiąca** – jest to faza skruchy ze strony sprawcy, okazywania żalu, miłości. Agresor usprawiedliwia swoje zachowanie, okazuje żal z powodu tego, co się stało i obiecuje, że to już się więcej nie powtórzy. Na nowo zdobywa zaufanie osoby, którą skrzywdził, staje się miły, uczynny. Ofiara wbrew zdrowemu rozsądkowi i wcześniejszym doświadczeniom wierzy sprawcy, w to, że się zmienił, bo z całych sił pragnie, żeby tak właśnie było. W tej fazie wycofuje się z wcześniej podjętych działań, rezygnuje z pomocy, wycofuje skargi. Stopniowo sprawca przestaje być miły, napięcie ponownie narasta i faza kończy się nawrotem przemocy. Wraz z upływem czasu faza miodowego miesiąca ulega skróceniu, a akty przemocy stają się coraz bardziej brutalne i niebezpieczne dla ofiary.

4. CELE PROGRAMU

Głównym założeniem programu jest podejmowanie takich działań, które mają zapewnić bezpieczeństwo dla ofiar przemocy w rodzinie, udzielenie im wszechstronnego wsparcia i pomocy,

a także zahamowanie zjawiska przemocy w rodzinie poprzez podejmowanie działań skierowanych na sprawcę oraz działań profilaktycznych.

Cel główny:

Podjęcie działań na rzecz efektywnego ograniczania zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy Lubrza.

Cele programu będą realizowane przez powołany Zespół interdyscyplinarny, który będzie realizował zadania wynikające z gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cele szczegółowe:

- 1) rozpowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat zjawiska przemocy;
- 2) monitorowanie i diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- 3) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- 4) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- 5) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym;
- 6) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie;
- 7) monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy;
- 8) udzielanie pomocy rodzinom, w których występuje problem przemocy- pomoc psychologiczna i prawna dla mieszkańców gminy;
- 9) udzielanie pomocy rzeczowej i finansowej rodzinom dotkniętym przemocą przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubrzy;
- 10) podejmowanie działań interwencyjnych w oparciu o procedurę „Niebieska Karta”;
- 11) prowadzenie punktu konsultacyjnego dla osób doświadczających przemocy;
- 12) realizowanie działań w formie programów profilaktycznych;
- 13) podnoszenie poziomu świadomości społecznej na temat problemu przemocy w rodzinie;
- 14) wspieranie działań podejmowanych wobec przemocy domowej;
- 15) finansowanie szkoleń i kursów specjalistycznych w zakresie przemocy w rodzinie;
- 16) wspieranie pracy zespołów interdyscyplinarnych do spraw przeciwdziałania przemocy;
- 17) współpraca z Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej w Prudniku, Policją, Prokuraturą, Sądem.

5. PROFILAKTYKA PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

Przemoc w rodzinie

Przemoc domowa to specyficzny rodzaj patologii życia rodzinnego, który może trwać bardzo długo, bowiem rodzina jako system broni się przed wpływami z zewnątrz. Przeciwdziałanie przemocy

w rodzinie nie ogranicza się tylko do większości znanej procedury o nazwie „Niebieska Karta”, którą zakładają funkcjonariusze policji podczas interwencji dotyczącej przemocy domowej.

Ustawa

o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zobowiązała Radę Ministrów do przyjęcia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, który powstał we współpracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwem Sprawiedliwości, Ministerstwem Zdrowia oraz Ministerstwem Edukacji Narodowej.

Przemoc w rodzinie ma być redukowana jako zjawisko społeczne poprzez 4 podstawowe nurty działań kierowanych do różnych grup odbiorców:

- 1) działania uprzedzające: diagnozujące, informacyjne, edukacyjne, kierowane do ogółu społeczeństwa, a także do osób pracujących z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie;

- 2) działania interwencyjne: opiekuńcze i terapeutyczne, kierowane do ofiar przemocy w rodzinie oraz pouczające i izolujące, kierowane do sprawców przemocy w rodzinie;
- 3) działania wspierające: psychologiczne, pedagogiczne, terapeutyczne i inne, kierowane do ofiar przemocy w rodzinie;
- 4) działania korekcyjno-edukacyjne, kierowane do sprawców przemocy w rodzinie.

6. REALIZATORZY PROGRAMU

Instytucje, które w zakresie swoich obowiązków mają za zadanie pomoc ofiarom przemocy. Należą do nich:

- 1) Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubrzy;
- 2) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lubrzy;
- 3) Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie i grupy robocze;
- 4) Komenda Powiatowa Policji;
- 5) inne podmioty działające w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

7. ADRESACI PROGRAMU

Program jest kierowany do ofiar i sprawców przemocy w rodzinie – mieszkańców Gminy Lubrza, a w szczególności do:

1. Ofiar przemocy w rodzinie:
 - 1) Dzieci;
 - 2) współmałżonków lub partnerów;
 - 3) osób starszych;
 - 4) osób niepełnosprawnych
2. Osób stosujących przemoc.
3. Świadków przemocy w rodzinie.
4. Przedstawicieli instytucji i służb pracujących z osobami i rodzinami zagrożonymi bądź dotkniętymi przemocą.

8. FINANSOWANIE PROGRAMU

Na realizację Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przeznacza się dochody z opłat uzyskanych za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

9. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Lubrzy podlegał będzie procesowi monitoringu i ewaluacji.

Stopień oraz tempo osiągnięcia przyjętych założeń pozwoli na ocenę realizacji programu jak i jego ewaluację.

Monitorowanie pozwoli na ocenę m.in.

- poziomu realizacji zadań,
- instytucji podejmujących działania na rzecz rodzin zagrożonych zjawiskiem przemocy,
- form udzielanej pomocy rodzinom dotkniętym zjawiskiem przemocy,
- różnych form działań skierowanych ogólnie mieszkańców Gminy Lubrza.

Ewaluację Programu prowadzić będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubrzy we współpracy ze wszystkimi podmiotami realizującymi program. Osobą odpowiedzialną za koordynowanie programu jest Przewodnicząca Zespołu Interdyscyplinarnego .

10. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W GMINIE LUBRZA

Diagnozowanie lokalnych zagrożeń społecznych pod kątem przemocy i zachowań ryzykownych wśród dzieci i młodzieży, a także dorosłych mieszkańców gminy zostanie przeprowadzone w 2023.